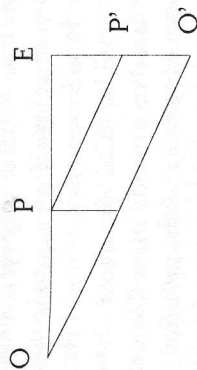

až k bodu přítomnému si uvědomuji jako plynulé trvání; zbývající rozlohu trvání si však ještě neuvědomuji. V konečném bodě si právě tento bod uvědomuji jako přítomný a celé trvání jako uplynulé [...]. Během celého tohoto plynutí vědomí si uvědomuji též tón jako trávající, jako teď trávající. Předtím (nebyl-li snad očekáván) jsem si jej neuvědomoval. Potom si jej po nějakou dobu uvědomuji, ještě v „retenci“ jako minulý... Celá rozloha tónu neboli „tón“ v své rozloze stojí tu potom jako něco tak říkajíc mrtvého, co se již živě neploží, útvar, který již není oživován žádným plodným přítomným bodem, který se však ustavičně modifikuje a klesá do „prázdná“. Modifikace celé rozlohy je pak analogická, v podstatě identická s tou, kterou během aktuální periody doznává uplynulý kus trvání při přechodu vědomí k stále novému plození.⁴³⁾

Základem výstavby významového kontextu je tedy Husserlovi retence, tj. intence, která podržuje jeho uplynulé fáze a sjednocuje tím tyto fáze s fází aktuální, bodem právě teď přítomným. Schematicky pak znázorňuje výstavbu kontextu diagramem:

Písmeno O v tomto diagramu značí počáteční, E konečný bod kontextu, písmeno P pak jeden z bodů „uvnitř“; vodorovná linie řadu bodů, které se postupně objevují ve vědomí jakožto „teď“, jako aktuálně přítomné body, šikmá linie znázorňuje klesání, ustupování jednotlivých bodů do minulosti, svislé linie pak ukazují směr retence a znázorňují kontinuum fází, které je podržováno retencí — Husserl nazývá toto kontinuum také „horizontem minulosti“; čárka u písmen označujících uplynulé body vyjadřuje modifikaci, kterou tyto body doznávají, klesající v minulost.

Způsob, jakým je v tomto diagramu výstavba kontextu znázorněna, vyjadřuje určitou jednostrannost Husserlova pojetí: neza-

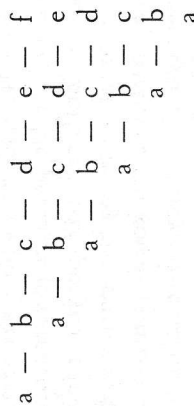
3) *Cit. d.*, s. 285n.

4) *Cit. d.*, s. 388.

5) „O jazyce básnickém“, *Cit. d.*, s. 124n.

znamenává totiž (vyjma začátku, konce a nahodilého bodu mezi nimi) statické jednotky, z kterých se dynamická jednotka skládá. To zcela odpovídá Husserlovi tvrzení: „O odplývajícímu fenoménu víme, že je to kontinuita stálých proměn, která tvoří nerozlučnou jednotu, nerozlučnou v svébytné rozlohy a nedělitelnou v svébytné fáze, v body kontinuity.“⁴⁴⁾ Dialektičtěji pojal výstavbu dynamické jednotky Mukařovský, rozebíraje kontext jazykový: „Poměr mezi významovou jednotkou statickou a dynamickou je [...] vzájemný: dynamická jednotka jsouc sama o sobě pouhou sémantickou intencí potřebuje jednotek statických k svému ztělesnění; jednotka statická nabývá naopak teprve v kontextu aktuálního vztahu ke skutečnosti. Naprosto nesprávné bylo by pojmát tento vzájemný vztah podle modelu dvojice: stavba — stavební materiál; dynamická jednotka „neskládá“ se toliko ze statických, nýbrž přetváří je, a zase ani statická jednotka se vůči kontextu nechová pasivně, nýbrž klade mu odpor, vykonávajíc svými významovými asociacemi tlak na směr jeho významové intence, ba snažíc se i o úplné osamostatnění.“⁴⁵⁾

Rozdíl tohoto pojetí od pojetí Husserlova se pak projevuje i v příslušném diagramu, jehož symbolika plně odpovídá symbolice diagramu Husserlova, vkládá však do jednotlivých linií písmena značící statické jednotky:

Mukařovský stanoví na příkladu věty celkem tři základní principy výstavby významového kontextu: „První z nich je jednotnost větného smyslu, na kterou jsme zaměřeni od chvíle, kdy nějakou počínající významovou řadu pojímáme jako větu (tj. kontext — J. V.), i když tento celkový smysl zůstává pro nás potenciální, dokud věta není ukončena [...]. Druhý princip [...] lze označit jako „významovou akumulaci“. Zakládá se na dvou okolnostech. První z nich